

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب معلّم

(راهنمای تدریس)

هدیه‌های آسمان

تعلیم و تربیت دینی

دوم دبستان

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب : کتاب معلم هدیه‌های آسمان دوم دبستان - ۵۷/۲

مؤلفان : الهه ستوده، منصوره سیدصالحی، فریال آمار و یاسین شکرانی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

مدیر مورفنی و چاپ : سید احمد حسینی

صفحه‌آر : زهره بهشتی شیرازی

حروفچین : فاطمه باقری مهر

مصحح : علیرضا کاهه، رضا جعفری

مورآماده‌سازی خبر : سپیده ملک‌ایزدی

مورفنی رباته‌ی : حمید ثابت‌کلاچاهی، ناهید خیم‌باشی

ناشر : اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،

وب سایت : www.chap.sch.ir

چاپخانه : شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ اول ۱۳۹۱

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۷-۹۸-۲۰۵-۹۶۴-۹۷۸-7 ISBN 978-964-05-2098-7

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

کودکی، آغاز حرکت و تلاش برای زیستن است؛ مرحله‌ای که باید آن را به خودی خود، به رسمیت شناخت؛ زیرا کودک، انسانی است مستقل با احساسات و خصوصیات خوب انسانی

با این همه، کودکی، مقدمه نوجوانی، جوانی و بزرگسالی است و اساس زندگی بزرگسالی، به کیفیت این دوره بستگی دارد این کیفیت نیز به چگونگی تعلیم و تربیت در این دوران وابستگی کامل دارد در این دوره است که شخصیت، منش و رفتار کودک (به‌ویژه رفتارهای اجتماعی) و رشد جسمانی، عقلانی و فرهنگی وی بر اثر ارتباط او با سایرین شکل می‌گیرد بی‌دلیل نیست که پیشوایان دینی بیش و پیش از هر چیز، به دوره کودکی توجه داشته و راهنمایی‌های لازم را در این باره ارائه کرده‌اند

امروزه، درس دینی جزء جدایی‌ناپذیر برنامه درسی مدارس ما به‌شمار می‌رود اهمیت این ماده درسی حتی پیش از انقلاب اسلامی نیز به‌خوبی احساس می‌شده و کسانی بوده‌اند که با تلاش‌های آنان، نهاد آموزش و پرورش رسمی آن زمان کشور، به گنجاندن ماده درسی با عنوان «دینی» مجاب می‌شده است در این میان، یاد و خاطره بزرگانی چون استاد شهید مطهری، مرحوم شهید دکتر بهشتی و مرحوم شهید دکتر باهنر همواره برای دست‌اندرکاران نظام آموزشی کشور و دانش‌آموزان و معلمان، زنده و جاوید است شایان ذکر است که آموزش دین به معنای جامع آن، در درس دینی خلاصه نمی‌شود و باید مبانی دینی محور اصلی و غالب نظام آموزشی و برنامه درسی نیز باشد

در سال‌های اخیر، توجه به نیازهای نو در عرصه آموزش دین، رویکردهای جدید در امر آموزش، توجه بیش از پیش به جنبه‌های نگرشی آموزه‌های دینی، لزوم بهره‌گیری از روش‌های نوین در تعلیم و تربیت دینی و به‌کارگیری تربیت دینی به منظور شکل‌گیری رفتارهای دینی و تقویت احساس دینی از طریق شناخت دین و تفکر در آن و... که همه برخاسته و برگرفته از نظرها و پیشنهادهای آموزگاران مجرب، صاحب‌نظران و کارشناسان امر تعلیم و تربیت است — متخصصان تعلیم و تربیت دینی را بر آن داشته است تا با برنامه‌ریزی دقیق و مطالعه جامع‌الاطراف در این خصوص، دست به کار تهیه برنامه‌ای نوین برای تعلیم و تربیت دینی شوند

اصول حاکم بر برنامه درسی

۱- محور قرار گرفتن قرآن کریم و سنت و سیره معصومین صلوات الله علیهم : این اصل که برگرفته از مبانی تعلیم و تربیت دینی است، بر همه مراحل برنامه، بخصوص موارد زیر حاکم است :

اول : تعیین الویت‌های آموزشی

دوم : اهداف کلی پایه‌های تحصیلی

سوم : روش‌های تعلیمی و تربیتی

چهارم : تدوین محتوا و رسانه‌های آموزشی

۲- توجه به رویکردهای جدید در تعلیم و تربیت با هدف روز آمد شدن برنامه : شیوه‌های نو در تعلیم و تربیت، بر افزایش مشارکت دانش‌آموز در امر یادگیری و ایجاد فرصت‌های مناسب برای حضور فعال او در همه صحنه‌های یادگیری تأکید دارد برنامه‌ای که بر روش‌های فعال و مشارکتی در آموزش تأکید داشته باشد، لزوماً به‌دنبال ایجاد فرصت برای مشارکت کودکان در امر یادگیری است اینکه دانش‌آموز خود جست‌وجو کند، خود بیابد و یافته‌هایش را خود به‌کار گیرد، هدف روش فعال یادگیری به‌شمار می‌رود در این

شیوه، معلم درواقع راهنما و راهبر است و این بچه‌ها هستند که با راهنمایی او، مفاهیم جدید را دریافت می‌کنند. برنامه درسی باید تا آنجا که امکان دارد، مطابق این شیوه تهیه شود. بدین ترتیب، فعالیت‌های گروهی و آموختن دانش‌آموزان از یکدیگر، فراهم کردن امکان بروز خلاقیت و ابتکار برای دانش‌آموزان، ایجاد زمینه برقراری پیوند بین آموخته‌های خود در دروس مختلف (اهداف فرعی یا کارکرد ثانویه) نیز از دیگر نکات مورد توجه در این برنامه‌اند (در اهداف، کارکرد ثانویه دیده شده است).

۳- توجه به توانایی‌ها و محدودیت‌های رشد شناختی دانش‌آموزان دوره ابتدایی: با توجه به ویژگی‌های رشد ذهنی دانش‌آموزان در دوره ابتدایی، در برنامه جدید، علاوه بر بهره‌گیری از محسوسات و نمونه‌های عینی بر تربیت استعدادهای کودک برای شناختن اوضاع جهان خارج و مرتبط ساختن مطالب درسی با مظاهر زندگی و اشیای موجود در محیط خاص کودک تأکید شده است. همچنین، ضمن توجه به اهمیت بهره‌گیری از حافظه کودکان به نحو مطلوب، اداراک مفاهیم و فراگیری طرز استفاده از آن‌ها (در قالب اهداف) و برقراری پیوند بین آموزش و زندگی روزمره بچه‌ها مورد تأکید قرار گرفته‌اند.

برای بیان مفاهیم موجود در برنامه، در حد امکان، بر استفاده معقول از استعداد خیال‌پردازی کودکان و همچنین، به رسمیت شناخته شدن عناصر فانتزی ذهن کودکان در مواقع مقتضی توسط معلمان، سفارش شده است (روش‌های تدریس) البته به گونه‌ای که آرام آرام بتوانند به تفکر و تعقل بپردازند و صرفاً به عالم گسترده و زیبای تخیل دلخوش نشوند. لذا برای تحقق جنبه‌های فوق نیز، تا حد ممکن از مفاهیم ساده و ملموس استفاده شده است. مفاهیمی که بچه‌ها خود بتوانند با آن‌ها ارتباط برقرار کرده، درکشان کنند و نسبت به آن‌ها احساس خوشایند و دلپذیری داشته باشند.

شایان ذکر است که تأکید بر آموزش محسوس و ملموس صرفاً شیوه و روشی است برای تقویت ایمان به غیب، چرا که بذل ایمان به غیب نیز در همین دوره در وجود کودک افشانده می‌شود و البته همین اقدام نیز با توجه به لحاظ توانایی‌های ذهنی کودک انجام می‌شود.

۴- توجه به جنبه‌های عاطفی، نگرشی برای عمل کردن باورها: تأکید بر جنبه‌های نگرشی و عاطفی تعالیم دینی، به منظور فراهم ساختن مقدمات عمل به باورها، یکی از ویژگی‌های مهم برنامه تعلیم و تربیت دینی است. آنچه بیش از هر چیز دیگری در تعلیم و تربیت دینی مورد نظر است، ایجاد نگرش‌های صحیح و یا تغییر برخی نگرش‌های نادرست است و اینکه دانش‌آموز براساس آموخته‌های خود بتواند به یک موضع و نظرگاه معین و ضرورتاً صحیح برسد و امکان انتخاب و تصمیم‌گیری را بیابد و درنهایت از این رهگذر به ایمان و اعتقاد برسد. این ایمان و اعتقاد، مقدمه عمل آگاهانه و انتخاب شده است، بنابراین در برنامه جدید، انباشتن ذهن کودکان از مفاهیم و تأکید صرف بر مهارت‌هایی که تنها به درد امتحان می‌خورد و آن‌ها را به هنگام ارزشیابی به ظاهر موفق جلوه می‌دهد، مدنظر نبوده، در عوض، ادراک مفاهیم دینی به عنوان مقدمه‌ای برای رشد عاطفی و تغییر نگرش‌های دانش‌آموزان نسبت به آن‌ها و انس با این مفاهیم مورد توجه قرار گرفته است. همچنین به «عمل صحیح» به عنوان حاصل تبعی «نگرش‌های صحیح» تأکید شده است.^۱

۵- اصالت قائل شدن به کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری و استفاده از روش آموزش فعال: تربیت دینی به دنبال آن است که تسهیلات و شرایط مساعدی برای رشد تفکر دینی دانش‌آموزان فراهم کند. به این ترتیب، آشنایی با معارف دینی، هدفی میانی و زیستن دینی انسان، هدف اصلی خواهد بود. از آنجا که مسایل زندگی انسان نامحدودند و هیچ‌گاه نمی‌توان همه آن‌ها را آموزش داد، لازم است دانش‌آموختگان، فرایند یادگیری را به خوبی آموخته باشند تا در مواجهه با هر مسئله تازه‌ای، راه‌حل مناسب آن را پیدا کنند و جریان یادگیری را تداوم بخشند. همچنین، باید توجه داشت که فرایند و مسیر بر کیفیت نتیجه هم اثر می‌گذارد. احساس و نگرش فرد در مورد موضوع یادگیری نیز تا حد زیادی تحت تأثیر چگونگی طی مسیر یادگیری است؛ بنابراین، باید به افراد کمک کرد تا نسبت به

فرایند یادگیری و آموخته‌هایشان احساس خوب و خوشایندی داشته باشند. بر این اساس، توصیه می‌شود که به فرایند یادگیری بیش از پیش توجه شود؛ چرا که فقط این نتیجه یادگیری نیست که اهمیت دارد بلکه آنچه طی فرایند آموزش اتفاق می‌افتد نیز از اهمیت فراوان برخوردار است. ثمره این بحث آن است که اولاً درگیری دانش‌آموزان در جریان یادگیری، موجب عمیق‌تر و پایدارتر شدن آموخته‌های آنان می‌شود؛ ثانیاً معلم را یاری می‌دهد تا برای ارزشیابی پیشرفت یادگیری آنان، هم به فرایند و هم به محصول توجه کند و به نتایج بهتری دست یابد؛ ثالثاً اینکه به واسطه فعالیت بیشتر در امر یادگیری، در دانش‌آموزان احساس خوب و خوشایندی ایجاد می‌کند که به‌ویژه برای درس دینی، فوق‌العاده حائز اهمیت است.

همچنین فراهم ساختن فرصت مشارکت فعال دانش‌آموزان در جریان آموزش و یادگیری بسیار مهم است؛ چرا که به دانش‌آموز کمک می‌کند تا حد امکان، خودش جست‌وجو، فکر و عمل کند و با توجه به تجارب و یافته‌های قبلی و فعلی خود، به نتیجه برسد و معلم هم با راهنمایی‌های مناسب، او را در این راه یاری رساند. به این ترتیب، به کارگیری روش‌های یادگیری از طریق همیاری (شرکت دانش‌آموز در فعالیت‌های آموزشی به‌عنوان یکی از اعضای گروه) و بهره‌گیری از شیوه‌های فعال تدریس، که از طریق آن دانش‌آموزان با هدایت معلم و فعالیت ذهنی و عمل خود، به نتیجه می‌رسند، از راهبردهای اساسی فرایند یادگیری در تعلیم و تربیت دینی است.

۶- تقویت احساس نیاز به دین: برنامه درسی و آموزش‌های دینی باید به گونه‌ای طراحی شود که اصل احساس نیاز به دین را برای دانش‌آموز زنده کند؛ به گونه‌ای که دریابد بدون تکیه بر دین و اعتقادات دینی زندگی او دارای خلأیی بزرگ و از معنا و جهت تهی است. او دریابد که زندگی با دین گره‌ها را می‌گشاید و از سردرگمی‌ها و بی‌تفاوتی‌ها نجات می‌دهد و به شخصی فعال و هدفمند و مفید در زندگی تبدیل می‌کند.

۷- توجه به هنر برای ترسیم چهره زیبای الگوهای دینی: بچه‌ها زیبایی را دوست دارند. روح آن‌ها با زیبایی پیوندی عمیق دارد و به دنبال چیزهایی هستند که چشم و گوششان را بنوازد و قوه تخیلشان را به پرواز درآورد. بچه‌ها هنر را دوست دارند و از تکلف و زیاده‌گویی بیزارند و هرچه فطرت زیباپرست آن‌ها را نادیده بگیرد، طرد می‌کند. توجه به جنبه‌های زیبایی شناختی از ارکان آموزش دینی است؛ برای اینکه در درجه اول، فطرت زیباپرست دانش‌آموزان مورد توجه قرار گرفته و پرورش یابد؛ دوم اینکه از دین و آموزه‌های آن، تصویری زیبا در ذهن آنان ترسیم شود و سوم اینکه چهره زیبای الگوهای رفتاری و شخصیت پیشوایان و راهنمایان بزرگ دینی بر پرده جان و اندیشه آنان نقش بندد. پس باید بتوان زیبایی‌های دین و دین زیبا را در سطحی کودکان به بچه‌ها آموخت با توجه به اهمیت الگوپذیری در این سن، استفاده از الگوهای صحیح مؤکداً باید مورد توجه قرار گیرد.

۸- توجه به زبان و ادبیات خاص کودکان: ادبیات کودکان آموزه‌های ارزشمند را در اختیار برنامه‌ریزان و مؤلفان کتاب‌های درسی قرار می‌دهد تا با بهره‌گیری از آن‌ها بتوانند به زبان کودکان بیش از پیش نزدیک شده و کلام خود را با آنان هماهنگ کنند. در برنامه جدید نیز تا آنجا که به محتوا، اصالت مفاهیم و ساختار آموزشی مواد درسی لطمه وارد نشود، از آموزه‌های مربوط به ادبیات کودکان و محصولات کارشناسان این حیطه بهره گرفته شده است. همچنین با توجه به ویژگی‌های رشد ذهنی کودکان، از محسوسات و نمونه‌های عینی برای پرورش تفکر کودکان استفاده و از طرح بی‌موقع مطالب انتزاعی، خشک و غیرملموس دوری شده است.

۹- ارتباط آموزش با نیازها و علائق دانش‌آموزان و توجه به او به‌عنوان منبع اطلاعات برنامه درسی: هدف تعلیم و تربیت دینی، تنها ارائه اطلاعات و معارف دینی به دانش‌آموزان نیست. هدف آن است که دانش‌آموزان از آموخته‌های خود در این زمینه در موقعیت‌های مختلف زندگی روزمره خود استفاده کنند. به همین جهت در این برنامه سعی شده آموزش‌ها با زندگی روزمره دانش‌آموزان کاملاً مرتبط باشند. استفاده از موقعیت‌ها و نمونه‌های موجود در زندگی روزمره دانش‌آموزان، انتخاب مطالب، نمونه‌ها و مثال‌ها از زندگی آن‌ها، فراهم ساختن فرصت تمرین و تعمیق آموخته‌ها به زندگی روزمره و موقعیت‌های شبیه‌سازی شده آن و... از جمله نکاتی

است که در این مورد مطمح نظر قرار گرفته اند. توجه به علایق و رغبت های مخاطبان، از ویژگی های ضروری هر آموزش موفق است. کودکان، جستجو، کشف و ساختن را دوست دارند، از بازی و فعالیت های نشاط آور لذت می برند و... در این برنامه ضمن رعایت نکات پیش گفته، سعی شده این گونه علایق در فعالیت های آموزشی و تربیتی مورد توجه قرار گیرد.

همچنین از آنجا که استعدادها و گرایش های فطری به صورت بالقوه در نهاد کودک حضور دارد و باید با عمل ارادی و آگاهانه او به فعلیت برسد، تربیت دینی با التفات به ماهیت رشد کودکان و اعتقاد به خوبی ذاتی انسان ها در برنامه ریزی درسی، شخصیت، نیازها و تعلقات شاگردان را همواره مدنظر قرار می دهد. بدین ترتیب، به کودکان نه به عنوان بزرگسالان کوچک اندام بلکه به عنوان موجوداتی که مراحل مختلف رشد را طی می کنند، نگریسته می شود. از طرفی، هیچ دو کودکی شبیه به هم نیستند. کودکان از نظر آگاهی، ویژگی های شخصی، قابلیت ها و توانایی ها، علایق و امیالی که کسب کرده اند، با هم فرق دارند. لذا توجه به نیازها و مقتضیات خاص این سن مستلزم برنامه ریزی درسی خاصی است که باید مورد توجه واقع شود.

۱۰- حضور اندیشه های حضرت امام خمینی (قدس سره) در کالبد محتوای آموزش: اندیشه های امام خمینی که معمار بزرگ نظام اسلامی در عصر حاضر هستند، باید در همه مراحل آموزش و برنامه درسی حضور داشته باشد. استفاده از پیام ها، سخنرانی ها و کتاب های ایشان و آوردن مصادیق و نمونه ها و شواهد از آن ها و نیز ارجاع دانش آموز به این آثار در برنامه های تحقیقی خود، سبب توجه دانش آموزان به اندیشه های آن بزرگوار است.

۱۱- بهره مندی از دستاوردهای عالمان دین: در تدوین و تبیین آموزه های دینی، باید از منبع غنی علوم و فرهنگ اسلامی که فرزندان علم و تقوا در طول چند قرن تمدن اسلامی با مجاهدت خود فراهم ساخته اند، استفاده شود و دستاوردهای علمی که دانشمندان اسلامی معاصر در جهت ارائه اسلام ناب در جهان امروز عرضه کرده اند، بخصوص آثار فرهنگی حضرت امام خمینی، علامه طباطبائی و شهید مطهری - رحمه الله علیه - و رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی فرا راه حرکت های آموزشی قرار گیرد.

۱۲- توجه به اهداف ویژه دختران و پسران: برنامه باید با توجه به تفاوت های موجود در احکام دختران و پسران طراحی و برای هر گروه به تنهایی آموزش داده شود. همچنین در اموری مانند سن بلوغ، معاشرت، پوشش و حجاب، نظام خانواده، نقش مرد و زن در خانه و جامعه، باید به نوع مخاطب و نحوه پیام رسانی به او توجه گردد. همچنین جنبه های روان شناختی زن و مرد در مجموعه آموزش ها باید مدنظر قرار گیرد.

۱۳- سمت گیری آموزش در جهت وحدت اسلامی: برنامه باید در جهت تقویت وحدت اسلامی و نزدیکی پیروان مذاهب مختلف اسلامی طراحی شود تا مودت و رحمت میان آنان را استحکام بخشد؛ به همین دلیل باید از تعارضات و کشمکش های بی مورد فکری اجتناب نمود و محور آموزش را بر تعلیمات قرآن کریم و سنت پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت بزرگوار ایشان قرار داد.

۱۴- آموزش اقلیت های دینی (مسیحی، یهودی و زرتشتی): چون همه ادیان الهی در اصول دین و جوهره و حقیقت دین که خداگرایی و معنویت گرایی و عمل برای سعادت در آخرت است، وحدت نظر دارند، چارچوب کلی برنامه درسی آنان از همین برنامه اخذ می شود. اما محتوای آموزشی آنان با توجه به تعلیمات خاص آن ادیان و با استفاده از منابع مورد تأیید در آن ادیان، فراهم می آید. این آموزش باید هماهنگ با قوانین جمهوری اسلامی ایران باشد.

dini-dept talif sch ir

(برگرفته از راهنمای برنامه درسی دوره ابتدایی گروه درسی تعلیم و تربیت دینی)

شیوه ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی در هدیه‌های آسمان^۱

چند اصل مهم^۲

- ۱ ارزش‌یابی، به عنوان مهم‌ترین بخش فرایند یادگیری، باید با هدف رشد دانش‌آموزان انجام شود
- ۲ ارزش‌یابی صرفاً برای مشخص ساختن موارد اشتباه و ضعف‌هایی است که باید تصحیح شوند، نه برای ثبت اشکالات و گزارش آن به دیگران به عبارت دیگر، وسیله‌ای است برای تحریک و تشویق دانش‌آموزان به یادگیری بیشتر
- ۳ در تعلیم و تربیت دینی، همه قلمروهای یادگیری، اهمیت و ویژگی‌های خاص خود را دارد برای یادآوری اهمیت هریک، کافی است به این نکته توجه کنیم که اعمال دینی، هنگامی ارزشمندند که براساس ایمان و تمایلی درونی و قلبی باشند و اساس چنین ایمانی را نیز معرفت و شناخت حقیقی تشکیل می‌دهد
- ۴ اینکه هر دانش‌آموزی، مطابق با سرعت انتقال و توان یادگیری خود می‌آموزد، واقعیتی غیرقابل انکار است اما این را نیز نمی‌توان نادیده گرفت که هر دانش‌آموزی، چه کسی که سریع می‌آموزد و چه آن که دیرتر یاد می‌گیرد، می‌تواند احساسات دینی خود را به گونه‌ای بروز دهد؛ به طوری که بتوان در رفتار، گفتار و حرکات او رد پای از تحقق اهداف برنامه درسی را مشاهده کرد به همین جهت برای قضاوت نهایی در مورد پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، آموزگار باید به جمع‌بندی مشاهدات خود در طول سال تحصیلی اقدام نماید
- ۵ باید از یک سوء برداشت پرهیز شود و آن اینکه توجه به قلمروهای مختلف یادگیری دانش‌آموزان بدین معنا نیست که به میزان دین‌داری آنها نمره بدهیم مثلاً به کسی که در نماز جماعت شرکت می‌کند یا راست می‌گوید یا غیبت دیگران را نمی‌کند، نمره کامل بدهیم این امور اساساً قابل نمره‌دادن نیستند
- ۶ نباید با آزمون‌ها و امتحانات مشکل و دلهره‌آور، در دانش‌آموزان، احساس ناخوشایندی نسبت به درس دینی ایجاد شود و یا تعدادی از آنها موفقیت در این زمینه را برای خود، امری دشوار و یا ناممکن تلقی کنند اگر کودکی، در مورد انجام تکلیفی، خود را ناموفق و شکست خورده تلقی کند، نسبت به آن کار، احساس بدی پیدا کرده و چنین احساسی، حتی او را از یادگیرهای بعدی باز می‌دارد
- ۷ از آنجا که رقابت میان فردی برای دانش‌آموزان ابتدایی، اضطراب‌آفرین و گاهی ناامیدکننده است، وضعیت هر کودک، نخست باید به نسبت خودش و پیشرفتی که حاصل کرده، سنجیده و برآورده گردد به عبارت بهتر، آنچه مهم است، رقابت هر دانش‌آموز با خود اوست، نه با دانش‌آموزان دیگر

ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در هدیه‌های آسمان: نکاتی برای عمل

موضوع اول: ارزش‌یابی چه موقع انجام می‌شود؟

- ارزش‌یابی در هدیه‌های آسمان به صورت مستمر و از طریق مشاهده عملکرد دانش‌آموزان و محصول عملکرد او صورت می‌گیرد بنابراین معلم از لحظه ورود به کلاس تا پایان وقت آموزش می‌تواند به ارزش‌یابی فعالیت‌های خود و دانش‌آموزانش بپردازد
- موضوع دوم: چه مواردی مورد مشاهده قرار می‌گیرد و نشانه‌های بروز هریک چیست؟

۱- درک مفاهیم

برنامه هدیه‌های آسمان در دوره ابتدایی تأکید زیادی بر روی اطلاعات کسب شده توسط دانش‌آموزان ندارد، حتی اصرار برنامه‌ریزان بر آن است که ذهن آنها حتی‌الامکان درگیر مفاهیم متعدد و پیچیده نشود؛ اما از آنجا که تحقق اکثر اهداف منوط به درک مفاهیم ارائه‌شده به بچه‌هاست، به همین جهت درک مفاهیم ساده (مفاهیم پیش‌بینی شده در محتوای برنامه)، بسط آنها، استفاده از این مفاهیم در موارد تعیین‌شده و به کارگیری قوه خلاقه بچه‌ها برای فهم بهتر و گسترش مفاهیم، یکی از بخش‌های عمده برنامه است که نظام ارزش‌یابی باید بدان بپردازد

برای ارزش‌یابی دانستنی‌های دانش‌آموزان، باید به آنها مجال دهیم تا برداشت و ادراک خود را از مفاهیم آموخته‌شده، با سازمان ذهنی و

۱- توصیه می‌شود آموزگاران محترم با دقت بیشتری بن بخش را مطالعه نمایند تا در خصوص ارزشیابی با مشکلات کمتری مواجه شوند.

۲- برای آشنایی بیشتر مراجعه کنید به کتاب: ارزش‌یابی خلاق در تعلیم و تربیت دینی بصیرت‌گرا، نوشته علیرضا رحیمی، سعید راصد، فاطمه رضانی، انتشارات نهج.

زبان خاص خود بیان کنند؛ مثال‌ها، نمونه‌ها و مصداق‌های جدیدی علاوه بر مثال‌ها و نمونه‌های تدریس شده، بیان نمایند؛ مصادیق یک مفهوم را از غیر آن تشخیص دهند؛ مصادیق مفهوم را در قالب‌ها و شکل‌های گوناگون شناسایی کنند؛ ارتباط آن را با مفاهیم و موضوعات دیگر جست‌وجو و بیان کنند؛ در موقعیت‌های علمی و به شیوه‌های مختلف، آن را به کار ببرند، بتوانند برخی از نتایج و تبعات آن را پیش‌بینی کنند؛ بتوانند مفاهیم متضاد آنها را شناسایی و بیان کنند و ...

۲- کسب مهارت‌ها

در این قلمرو که شامل مهارت‌های مربوط به اعمال دینی، مشارکت فعال در فعالیت‌های دینی و مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی یادگیری می‌شود، دانش‌آموزان از طریق تکرار و تمرین، مهارت‌هایی را در زمینه آداب و اعمال دینی کسب می‌نمایند او همچنین می‌آموزد که برای فهم مطالب، جست‌وجوی مفاهیم و یادگیری بهتر، با دیگران مشارکت کند، به نظر دیگران احترام بگذارد، نظرهای خود را مطرح کند و عنصر فعالی در گروه باشد اهداف حیطه مهارتی مربوط به یادگیری برخی از احکام علمی و آداب اخلاقی و ممارست در انجام آنهاست؛ فعالیت‌هایی نظیر وضو گرفتن، نماز خواندن و راستگویی

همچنین مهارت‌های مربوط به مشارکت بچه‌ها در فعالیت‌های گروهی و عبادت‌های جمعی در این بخش جای می‌گیرد برای پرورش مهارت‌ها هیچ چیز به اندازه تکرار، تمرین و ممارست اهمیت ندارد ما می‌توانیم با تمرین و تکرار، در دانش‌آموز خود مهارت نماز خواندن را ایجاد نموده و او را به نماز خواندن «عادت» دهیم بی‌شک این عادت می‌تواند زمینه مناسبی برای ایجاد نگرش و باور قلبی مثبت و در نهایت عمل دینی تلقی شود

۳- تقویت نگرش‌ها

تقویت نگرش‌ها بخش مهمی از اهداف آموزشی هدیه‌های آسمان را تشکیل می‌دهند و بنابراین در ارزش‌یابی آنها نیز باید دقت نظر و توجه کامل صورت گیرد برای ارزش‌یابی از نگرش‌ها هم سعی بر آن است که به سراغ نشانه‌های مناسب برویم و با استفاده از شیوه‌های مقتضی، کم و کیف تحقق آنها را بررسی کنیم بررسی دلایل دانش‌آموزان برای انجام یک فعالیت، از راه‌های پی‌بردن به احساسات و نگرش‌های آنها می‌باشد «تکمیل جملات ناقص، تفسیر تصاویر، تکمیل داستان، نوشتن جملات و عبارات ساده و ... از دیگر شیوه‌های ارزش‌یابی این زمینه هستند» همچنین بروز نشانه‌های شبیه به آن‌چه در زیر ذکر گردیده است می‌تواند علامت وجود علاقه و احساس مثبت نسبت به یک فعالیت، تلقی گردد :

– انجام فعالیت‌های انتخابی و داوطلبانه در مقابل وظایف و تکالیف مشخص

– انجام فعالیت در حدی فراتر از آنچه از دانش‌آموزان خواسته شده

– ابراز احساسات مثبت و یا هیجان به هنگام انجام یک فعالیت

– دوام و استمرار یک رفتار در شرایط و موقعیت‌های مختلف

موضوع سوم : معیار ارزش‌یابی چیست؟

معیار ارزش‌یابی، همان اهداف و انتظارات یادگیری است که در آغاز هر درس ذکر شده و سطوح چهارگانه عملکردی آن در قالب جدول ارزش‌یابی توصیفی در پایان هر درس منعکس گردیده است انتظار می‌رود هر دانش‌آموز در هر نیم‌سال دست کم در ۵ درس مورد ارزش‌یابی قرار گرفته و رتبه‌ای را کسب نموده باشد رتبه دانش‌آموز در پایان سال تحصیلی، عبارت خواهد بود از نتیجه حداقل ۱ مورد ارزش‌یابی صورت گرفته از وی معلمان گرامی جهت آشنایی با چگونگی ثبت مشاهدات و ابزارهای گوناگون ارزش‌یابی می‌توانند به کتاب «راهنمای معلم در ارزش‌یابی توصیفی» که از سوی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش منتشر شده است، مراجعه نمایند